

Obveze transparentnosti za AI sustave prema Uredbi o umjetnoj inteligenciji (AI Akt)

Sažetak Smjernica
Europske komisije

HUP
Hrvatska udruga poslodavaca

HUP — Koordinacija za umjetnu inteligenciju

Što su Smjernice i zašto su važne?

Europska komisija objavila je 20. srpnja 2026. Smjernice za provedbu obveza transparentnosti za određene AI sustave prema članku 50. Uredbe (EU) 2024/1689 (AI Akt). Smjernice su neobvezujuće, ali predstavljaju praktični vodič za usklađivanje s obvezama koje se primjenjuju od **2. kolovoza 2026.**

Njihov je cilj omogućiti fizičkim osobama da prepoznaju kada komuniciraju s AI sustavom, kada je sadržaj generiran ili izmijenjen umjetnom inteligencijom te kada su izloženi sustavima za prepoznavanje emocija ili biometrijsku kategorizaciju.

Tko su obveznici?

Obveze iz članka 50. AI Akta odnose se na **dvije skupine odgovornih subjekata**:

- **Dobavljači (providers)** su fizičke ili pravne osobe koje razvijaju AI sustave ili ih daju razviti te ih stavljaju na tržište Unije ili u uporabu pod vlastitim imenom ili zaštitnim znakom, uz plaćanje ili besplatno, neovisno o tome jesu li osnovani unutar ili izvan EU-a.
- **Subjekti koji uvode sustav (deployers)** su fizičke ili pravne osobe koje koriste AI sustave u okviru svoje nadležnosti u profesionalnom kontekstu. Zaposlenici koji djeluju pod uputama i kontrolom poslodavca ne smatraju se zasebnim subjektom.

Isti subjekt može istovremeno biti i dobavljač i subjekt koji uvodi sustav, primjerice tvrtka koja razvije vlastiti generativni AI sustav i koristi ga za stvaranje sadržaja, pa se tako obveze mogu primjenjivati **kumulativno**.

Na koga se obveze ne primjenjuju:

- fizičke osobe koje koriste AI sustav isključivo u **privatne, neprofesionalne svrhe**,

Primjeri osobne, neprofesionalne uporabe AI sustava koja je isključena iz područja primjene:

- fizičke osobe koje koriste AI sustav za izradu deep fake sadržaja članova svojeg kućanstva;
 - fizičke osobe koje u osobne svrhe koriste AI sustav za izradu tekstova o različitim temama, primjerice učenici ili studenti koji koriste AI za pisanje domaćih zadaća;
 - fizičke osobe koje u osobne svrhe koriste AI sustav za izradu deep fake sadržaja koji se objavljuje na društvenim mrežama.
- AI sustave koji se koriste isključivo u svrhu **znanstvenog istraživanja i razvoja**,

Primjerice, ako istraživači razviju interaktivni AI sustav i stave ga na tržište ili u uporabu radi ispitivanja mogu li fizičke osobe tijekom govorne interakcije s tim sustavom razlikovati AI sustav od čovjeka, nisu dužni primijeniti odgovarajuće obveze transparentnosti. Međutim, ako se isti interaktivni AI sustav stavi u uporabu i za svrhe koje nisu povezane s istraživanjem i razvojem, moraju se ispuniti primjenjive obveze transparentnosti.

Četiri obveze transparentnosti

1. Obveze dobavljača

a. Interaktivni AI sustavi (čl. 50. st. 1.)

Što se zahtijeva: Dobavljači AI sustava koji **izravno komuniciraju s fizičkim osobama** (chatbotovi, virtualni asistenti, AI agenti) moraju ih **dizajnirati** tako da korisnici budu obaviješteni da komuniciraju s AI sustavom, a ne s čovjekom.

Primjeri AI sustava namijenjenih izravnoj interakciji s fizičkim osobama koji su obuhvaćeni područjem primjene:

- glasovni asistenti, chatbotovi i konverzijski agenti koji se temelje na AI-ju i koriste se u različitim područjima, primjerice u javnim službama, korisničkoj podršci, upravljanju pritužbama, e-trgovini, financijama, zdravstvu i obrazovanju;
- AI telefonske linije za prijavu incidenata, prijevara ili drugih događaja, humanoidni roboti i kolaborativni roboti, AI pratitelji, robotski kućni ljubimci za društvo te AI avatari, primjerice u okruženjima virtualne stvarnosti;
- AI botovi na društvenim mrežama i u medijima, agenti za programiranje i drugi AI agenti sposobni za izravnu interakciju s fizičkim osobama, uključujući interakciju unutar složenih arhitektura s više agenata.

Primjeri AI sustava koji ne komuniciraju izravno s fizičkim osobama i stoga nisu obuhvaćeni područjem primjene:

- tradicionalni industrijski roboti koji se temelje na AI-ju, djeluju u zatvorenom industrijskom okruženju i nisu namijenjeni interakciji s ljudima, primjerice roboti za sastavljanje elektroničkih komponenti;
- sustavi za preporučivanje, filtri neželjene pošte te alati za automatsko prevođenje ili transkripciju koji se temelje na AI-ju;
- AI sustavi za pretraživanje i dohvat informacija koji ne generiraju niti mijenjaju sadržaj;
- alati za automatsko dovršavanje teksta i programskog koda, sustavi za autentifikaciju ili biometrijsko prepoznavanje te pozadinski sustavi za potporu odlučivanju kod kojih korisnik vidi samo rezultat AI sustava, bez mogućnosti izravne interakcije s njime;
- sustavi prediktivnog održavanja i optimizacije u tvornicama i industrijskim primjenama, AI alati za vizualizaciju proizvoda, primjerice virtualno isprobavanje proizvoda, virtualno uređenje prostora ili prikaz proizvoda, alati za planiranje rute u jednom koraku te transkripcija korisničkih poziva koja se obrađuje radi analize ponašanja.

Kako: Obavijest mora biti **jasna i razlikovna**, pružena najkasnije **pri prvoj interakciji**. Može biti **tekstualna** (npr. „Razgovarate s AI sustavom“), **zvučna** ili **vizualna**. Obavijesti **skrivena** u uvjetima korištenja ili tehničkoj dokumentaciji nisu dovoljne. Također, **generalne** oznake poput „asistent“ nisu dovoljne ako ne otkrivaju da je riječ o AI sustavu.

Iznimke:

- Ako je umjetna priroda interakcije **očigledna** prosječnom, razumno informiranom korisniku, uzimajući u obzir kontekst i publiku.

Primjeri situacija koje ispunjavaju uvjete za iznimku zbog očitosti:

- chatbotovi za pomoć pri programiranju i provjeru programskog koda koji se temelje na AI-ju i dostupni su isključivo profesionalnim programerima, koji zbog svojeg stručnog znanja i konteksta uporabe ne mogu razumno očekivati da komuniciraju s čovjekom te mogu lako prepoznati da je prijedloge generirao AI sustav;
- interni asistent namijenjen zaposlenicima koji su odgovarajuće osposobljeni, imaju potrebnu razinu AI pismenosti i svjesni su da koriste AI sustav za interne organizacijske svrhe, primjerice u području ljudskih resursa, pravnih poslova, nabave, usklađenosti ili IT podrške;
- interaktivni AI sustavi namijenjeni isključivo odgovarajuće osposobljenim zdravstvenim radnicima radi potpore pri postavljanju medicinske dijagnoze i predlaganju povezanih terapija;
- ambijentalni AI ugrađen u kućanske uređaje, čije su funkcionalnosti ograničene na pomoć pri uporabi i upravljanje tim uređajima;
- interakcije s AI likovima kojima ne upravlja igrač, odnosno NPC-jevima, u videoigrama za jednog igrača, kada je iz prirode igre jasno da nijedna druga fizička osoba ne može sudjelovati i komunicirati s korisnikom te je svim korisnicima, uključujući ranjive osobe, očito da je riječ o interakciji s AI sustavom.

Primjeri situacija koje ne ispunjavaju uvjete za iznimku zbog očitosti:

- robotski kućni ljubimac za društvo koji se temelji na AI-ju, vrlo je sličan stvarnoj životinji i osmišljen je tako da oponaša uobičajenu interakciju između čovjeka i kućnog ljubimca, zbog čega nije jasno odvija li se interakcija s AI sustavom;
- AI sustavi ugrađeni u imerzivna okruženja, primjerice virtualnu ili proširenu stvarnost, koji koriste realistične avatare ili glasove slične ljudskim, pri čemu korisnici, osobito djeca, starije osobe ili osobe s invaliditetom, ne mogu lako razlikovati interakciju s čovjekom od interakcije s AI sustavom;
- AI chatbotovi ugrađeni u internetske platforme ili alate za korisničku podršku, putem kojih korisnici izravno komuniciraju sa sustavom i primaju njegove rezultate, primjerice odgovore na upite ili drugi AI-generirani sadržaj, koje mogu smatrati sadržajem koji je izradio čovjek.

- AI sustavi zakonom ovlašteni za otkrivanje, sprečavanje ili progon **kaznenih djela**, osim ako su javno dostupni za prijavu kaznenih djela.

Primjeri AI sustava dostupnih javnosti za prijavu kaznenih djela, koji nisu izuzeti:

- policijski chatbotovi koji se temelje na AI-ju i dostupni su na službenim internetskim stranicama ili u mobilnim aplikacijama policije, putem kojih pojedinci mogu prijaviti kaznena djela ili podnijeti pritužbe. Takvi sustavi vode korisnika kroz strukturirana pitanja, prikupljaju relevantne informacije i razvrstavaju prijave prije nego što ih prosljede policijskim službenicima na daljnju procjenu;
- telefonske linije koje se temelje na AI-ju, a kojima upravlja policija ili drugo tijelo za izvršavanje zakonodavstva radi odgovaranja na opće upite građana;
- telefonske linije ili digitalni portali za prijavu prijevara, uz potporu AI-ja, kojima upravljaju financijske institucije ili javna tijela i putem kojih korisnici mogu prijaviti sumnju na financijska kaznena djela. AI sustav komunicira s korisnikom radi prikupljanja pojedinosti, razvrstavanja prijave i određivanja prioriteta predmeta, dok istražitelji provjeravaju informacije prije poduzimanja bilo kakvih radnji;
- virtualni asistenti koji se koriste za prikupljanje iskaza svjedoka, putem kojih žrtve ili svjedoci mogu dostaviti informacije kroz sučelje kojim upravlja AI. Takvi AI sustavi mogu podržavati unos na više jezika, funkcionalnosti pristupačnosti i strukturirano dostavljanje dokaza, ali konačna procjena i daljnje istražne radnje ostaju u nadležnosti ljudi.

b. Strojno čitljivo označavanje sintetičkog sadržaja (čl. 50. st. 2.)

Što se zahtijeva: Dobavljači AI sustava koji generiraju ili manipuliraju sintetički audio, slikovni, video ili tekstualni sadržaj moraju osigurati da su ti izlazni rezultati:

- **označeni** u strojno čitljivom formatu i
- **detektabilni** kao umjetno generirani ili manipulirani.

Kako: Tehnička rješenja (vođeni žigovi, metapodaci, kriptografske metode, otisci), koja moraju biti učinkovita, interoperabilna, robusna i pouzdana. Dobavljač mora osigurati **dostupnost odgovarajućih alata za detekciju**.

Iznimke:

- AI-generirani sadržaj **isključivo tehničke naravi**, dostupan samo interno i unaprijed određenom krugu profesionalnih korisnika, koji nije namijenjen dijeljenju izvan organizacije te je zaštićen od razumno predvidive zlouporabe.
- AI-generirani sadržaj koji se **stvara i konzumira uživo**, ne snima se, ne pohranjuje i dalje ne distribuira, pri čemu označavanje nije tehnički izvedivo, a korisnici su jasno obaviješteni da je sadržaj generiran ili izmijenjen umjetnom inteligencijom.
- AI sustavi koji **bitno ne mijenjaju** ulazne podatke ni njihovu semantiku.
- Zakonski ovlašteno **kazneno-pravno** korištenje.

- AI sustavi koji obavljaju **pomoćnu funkciju za standardno uređivanje**, što uključuje ispravke pravopisa, gramatike, formatiranje, manju tehničku obradu slika (korekcija boja, uklanjanje šuma, izoštravanje) bez generiranja novog sadržaja ili bitne promjene značenja.

Primjeri standardnog uređivanja i manjih izmjena na koje se primjenjuje iznimka:

- ispravljanje gramatičkih i pravopisnih pogrešaka, jezično i manje stilsko dotjerivanje koje ne mijenja sadržaj, značenje, stil ili poruku teksta te prijevodi teksta izrađeni uz pomoć AI-ja;
- formatiranje, pretvaranje formata, tehnička kompresija te smanjenje ili uklanjanje šuma radi poboljšanja jasnoće, bez promjene značenja ili sadržaja;
- manje izrezivanje slike, manje prilagodbe ili korekcije boje, posvjetljivanje ili zatamnivanje, izoštravanje radi poboljšanja jasnoće te druge standardne uredničke i tehničke korekcije;
- uklanjanje mrlja od prašine nastalih zbog zaprljanog objektiva ili senzora, uklanjanje efekta crvenih očiju uzrokovanog bljeskalicom, uklanjanje ili zaklanjanje pozadine vidljive u izvornoj datoteci te pikselizacija ili zamućivanje lica;
- promjena veličine videozapisa, kompresija dinamičkog raspona i ekvilizacija te ograničena stabilizacija videozapisa;
- standardne prilagodbe boje i kontrasta, manje prilagodbe brzine reprodukcije, manje korekcije radi izravnavanja horizonta na slici, primjena pikselnih filtara radi naglašavanja određenih dijelova slike, primjena kolornih mapa na slike u sivim tonovima, dopunjavanje rubnih dijelova slike te pretvaranje crno-bijele slike ili videozapisa u sadržaj u boji i obratno;
- popunjavanje piksela radi prilagodbe omjera stranica ili poboljšanja jasnoće, automatsko generiranje prijelaza između videoisječaka te druge izmjene koje ne zadiru u sadržaj, a provode se u kozmetičke ili tehničke svrhe;
- tehnička obrada ili rekonstrukcija medicinskih snimki unutar medicinskih proizvoda, primjerice dodavanje oznaka, okvira, kontura, krugova ili toplinskih karata;
- transkripcija razgovora te AI-generirani sadržaj kojim se samo pretvara autentični ljudski unos uporabom asistivnih tehnologija koje osobama s invaliditetom omogućuju komunikaciju, primjerice augmentativna i alternativna komunikacija (AAC) ili prilagođeni neuronski glasovi (CNV), pod uvjetom da se semantički ne mijenja značenje sadržaja.

Primjeri sadržajnih promjena koje zahtijevaju označavanje:

- AI-generirani sažeci teksta te parafraziranje ili preoblikovanje teksta kojim se mijenjaju njegov stil, struktura ili značenje izvan pukog ispravljanja gramatičkih pogrešaka i manjih stilskih dorada;
- uklanjanje, zamjena ili umetanje predmeta ili osoba u postojeće slike i videozapise kojim se mijenjaju značenje i sadržaj, zamjena lica ili znatna izmjena crta lica;
- sintetiziranje realističnog govora glasom određene osobe ili generiranje realističnog videozapisa koji prikazuje događaje koji se

nisu dogodili, promjena oblika tijela ili boje kože osobe te izrazite promjene osvjetljenja, boje ili kontrasta kojima se mijenjaju značenje, svrha ili poruka sadržaja;

- izrada složenih slika ili videozapisa kojom se mijenja prikaz osoba, predmeta, događaja ili činjenica te svaka druga značajna izmjena sadržaja.

2. Obveze subjekata koji uvode sustav

a. Sustavi za prepoznavanje emocija i biometrijsku kategorizaciju (čl. 50. st. 3.)

Što se zahtijeva: Subjekti koji uvode AI sustav za **prepoznavanje emocija ili biometrijsku kategorizaciju** moraju obavijestiti korisnike izložene tom sustavu o njegovom radu.

Kako: Obavijest mora biti **jasna, razlikovna i pravodobna** (najkasnije pri prvom izlaganju). Način ovisi o **kontekstu** - može biti pisani, usmeni ili putem standardiziranih ikona.

Iznimka: Zakonski dopušteno korištenje za otkrivanje, sprečavanje ili istragu **kaznenih djela**.

Primjeri obavještanja fizičkih osoba:

- središnje postavljen pop-up s početnom porukom, prikazan prije pokretanja računalne igre, kojom se igrača obavještava da se njegovo lice snima radi prepoznavanja njegovih emocija;
- vidljiva obavijest na svakom mogućem ulazu u izložbenu prostoriju, kojom se posjetitelje obavještava da se pri ulasku snimaju slike njihovih lica radi svrstavanja u određenu dobnu skupinu.

b. Označavanje deep fakeova i određenih tekstualnih publikacija (čl. 50. st. 4.)

Ova obveza ima **dva odvojena dijela**:

b.1. Deep fakeovi (slika, video, audio)

Što se zahtijeva: Korisnici AI sustava koji generiraju ili manipuliraju slikovni, audio ili video sadržaj koji predstavlja **deep fake** moraju jasno i razlikovno objaviti da je sadržaj umjetno generiran ili manipuliran.

Što je deep fake: AI-generirani ili manipulirani slikovni, audio ili video sadržaj koji **nalikuje** postojećim **osobama, objektima, mjestima, entitetima ili događajima** i koji bi korisniku **lažno izgledao autentično ili istinito**.

Primjeri deep fake sadržaja:

- Al-jem izmijenjena slika prizora s dvojicom stvarnih profesionalnih nogometaša ispred zgrade nalik nogometnom stadionu;
- Al-generirana audio snimka u kojoj su klonirani glasovi stalnih voditelja novinskog podcasta i gosta koji raspravljaju o određenim aktualnim događajima;
- Al-generirani videozapis osobe nalik političaru koja drži govor pred publikom;
- Al-generirani videozapis koji prikazuje Al-generiranu verziju poznatog influencera u oglašivačkom ili promotivnom kontekstu;
- Al-generirani videozapis s realističnim sintetičkim avатарom glavnog izvršnog direktora društva koji zaposlenicima čestita na radu i poslovnim rezultatima ostvarenima tijekom prethodne godine;
- Al-generirana slika proizvoda u oglasu ili na ambalaži koja može utjecati na percepciju publike i dovesti je u zabludu u pogledu stvarnog izgleda, svojstava ili načina uporabe proizvoda, primjerice tako da proizvod izgleda drukčije, privlačnije ili kvalitetnije nego u stvarnosti.

Primjeri sadržaja koji se ne smatraju deep fake sadržajem:

- Al-generirana slika prizora u kojem sfera leti iznad Eiffelova tornja;
- Al-generirani videozapis u kojem miševi ljudskim jezikom raspravljaju o najboljoj vrsti sira, izrađen kao dio oglašivačke kampanje proizvođača sira;
- Al-generirana replikacija glasa za fiktionalne likove, primjerice u audio knjigama, igrama ili animiranim djelima, kada ne postoji mogućnost zavaravanja u pogledu identiteta pripovjedača;
- Al-jem obrađen radijski prijenos u kojem se prilagođavaju tehnički parametri zvuka, primjerice normalizira glasnoća, smanjuje šum ili provodi kompresija zvuka, bez izmjene riječi koje su govornici stvarno izgovorili ili načina na koji su ih izgovorili;
- Al-generirana karikatura izrađena na temelju postojeće slike koja prikazuje povijesni događaj;
- videozapis voditelja znanstvene televizijske emisije koji prolazi planinskim područjem i govori o povlačenju ledenjaka, pri čemu je ono ilustrirano Al-jem izmijenjenom pozadinskom animacijom koja prikazuje njihovo povlačenje od povijesnih do sadašnjih razina;
- Al-generirana fiktionalna okruženja u videoigramama, primjerice izmišljene šume i dvorci;
- filmovi u kojima stvarni glumci, koji nisu izmijenjeni Al-jem, glume ispred Al-generirane pozadine, primjerice izmišljene prerije ili povijesnih građevina drevnih gradova;
- stvarni proizvod, primjerice automobil, prikazan u oglasu ispred Al-generirane pozadine i okolnog okruženja, pod uvjetom da oglas vjerojatno neće dovesti publiku u zabludu u pogledu stvarnog izgleda, svojstava ili načina uporabe proizvoda.

Kako: Oznake moraju biti **vidljive** ili **čujne** bez potrebe za tehničkim alatima. Strojno čitljive oznake same po sebi nisu dovoljne - potrebna je **oznaka uočljiva krajnjem korisniku**.

Poseban režim za umjetnička djela: Deep fakeovi koji čine dio očigledno umjetničkih, kreativnih, satiričkih ili fiktivnih djela podliježu ublaženom režimu - obveza postoji, ali može se ispuniti na **način koji ne ometa uživanje u djelu** (npr. oznaka u odjavnoj špici filma). Međutim, sadržaj informativne prirode uvijek zahtijeva standardno označavanje.

Primjeri deep fake sadržaja koji čine kreativna, satirična, fiktionalna ili slična djela:

- **Umjetničko/fiktionalno djelo:** filmovi ili filmske najave koji sadržavaju AI-generirani ili AI-jem izmijenjeni deep fake prikaz postojećih glumaca koji su digitalno pomlađeni, odnosno digitalne replike preminulih glumaca ili drugih osoba, a prikazuju se u kinima ili na platformama za streaming;
- **Umjetničko/kreativno djelo:** AI-generirana glazba bilo kojeg žanra koja oponaša prepoznatljiv individualni stil postojećih umjetnika;
- **Satirično/fiktionalno djelo:** AI-jem izmijenjena slika stvarnog političara smještenog u prizor kojim se na očito humorističan način kritiziraju određene političke odluke koje je ta osoba donijela ili poduprla;
- **Slično kreativno/fiktionalno djelo:** AI-generirani sadržaj iz videoigre koji uključuje deep fake simulacije stvarnih, postojećih osoba.

Primjeri deep fake sadržaja koji ne čine umjetnička, kreativna, satirična, fiktionalna ili slična djela:

- AI-jem izmijenjen videozapis u stilu televizijske prodaje koji sadržava deep fake prikaze ljudi koji oglašavaju proizvod u AI-generiranom prizoru njegove funkcionalne uporabe, s ciljem uvjeravanja gledatelja da kupe proizvod;
- AI-generirana slika poznatih osoba kojom se stvara dojam da su sudjelovale u aktivnostima koje se nikada nisu dogodile, bez ikakve fiktionalne, satirične ili slične svrhe;
- AI-jem izmijenjen videozapis s realističnim sintetičkim influencerom koji testira stvarni sponzorirani proizvod, pri čemu je sadržaj usmjeren isključivo na prikaz funkcionalnosti proizvoda;
- AI-generirani videozapis koji prikazuje realistične prizore holokausta i dijeli se na javno dostupnim platformama društvenih mreža.

Iznimka: Zakonski ovlašteno **kazneno-pravno korištenje**.

b.2. Tekst generiran ili manipuliran AI-jem koji je objavljen u javnom interesu

Što se zahtijeva: Korisnici AI sustava koji generiraju ili manipuliraju tekst objavljen s ciljem informiranja javnosti o **pitanjima od javnog interesa** moraju objaviti da je tekst umjetno generiran ili manipuliran.

Koji tekst je obuhvaćen: Tekst dostupan **neodređenom, dovoljno velikom broju čitatelja**, čiji je cilj **prenijeti znanje, mišljenje ili činjenice**

o temama relevantnima za društvo - politika, javna uprava, pravosuđe, javno zdravlje, zaštita okoliša, zaštita potrošača, gospodarski razvoj i sl.

Primjeri tekstova objavljenih radi informiranja javnosti o pitanjima od javnog interesa, koji moraju biti označeni kao umjetno generirani ili izmijenjeni, osim ako su prošli ljudsku provjeru ili uredničku kontrolu:

- AI-generirani sažetak članka koji je napisao čovjek, objavljen na internetskoj stranici novina i posvećen nedavnoj odluci gradskog vijeća;
- AI-jem izmijenjeni dijelovi članka na lifestyle portalu u kojem se uspoređuju učinci različitih prehrambenih režima na određenu bolest kod žena srednje životne dobi;
- AI-jem izmijenjena korporativna izvješća objavljena na internetskoj stranici društva čije su dionice uvrštene na uređeno tržište, a koja sadržavaju informacije namijenjene ulagateljima;
- AI-generirana poruka na profilu meteorološkog instituta na društvenoj mreži kojom se građane upozorava na olujno nevrijeme i povezane mjere opreza.

Primjeri tekstova koji nisu objavljeni radi informiranja javnosti o pitanjima od javnog interesa te stoga nisu obuhvaćeni područjem primjene:

- AI-generirani fantastični romani;
- AI-jem izmijenjen tekst koji je dio oglasa društva ili opisa proizvoda, pod uvjetom da ne sadržava tvrdnje povezane, primjerice, sa zdravljem, sigurnošću potrošača ili održivošću;
- sažetak vijesti koji je generirao chatbot i koji je dostupan samo korisniku koji je postavio upit;
- AI-jem izmijenjen tekst koji je savjetnik pripremio za klijenta u okviru savjeta o mjerama potrebnima za usklađivanje s primjenjivim propisima.

Ključna iznimka - urednički nadzor: Obveza označavanja **ne primjenjuje se** ako su kumulativno ispunjena dva uvjeta:

- 1. Ljudski pregled ili urednička kontrola** - namjerna provjera sadržaja koju vrše osobe s relevantnim znanjem, uključujući minimalno provjeru činjenica (fact-checking). Površne, isključivo formalne provjere (samo provjera pravopisa, automatizirana provjera, površno odobrenje bez sadržajnog angažmana) ne ispunjavaju ovaj uvjet.
- 2. Urednička odgovornost** - pravna ili fizička osoba snosi krajnju odgovornost za objavljeni sadržaj. Njezin identitet i kontakt podaci moraju biti javno dostupni.

Primjeri tekstova koji su prošli ljudsku provjeru ili uredničku kontrolu, pri čemu fizička ili pravna osoba snosi uredničku odgovornost:

- AI-jem izmijenjen članak u novinama ili AI-generirani sažetak članka koji je prošao uredničku kontrolu odgovornog glavnog urednika, dok uredničku odgovornost snosi pravna osoba koja izdaje novine;

- AI-jem izmijenjen akademski blog koji je prošao internu stručnu recenziju, pri čemu uredničku odgovornost snosi istraživački centar koji upravlja blogom;
- AI-generirana upozorenja o javnoj sigurnosti koja je prije distribucije građanima odobrio javni službenik, pod odgovornošću nadležnog javnog tijela za civilnu zaštitu;
- AI-generirana izvješća o održivosti objavljena na internetskoj stranici društva čije su dionice uvrštene na uređeno tržište, koja su prošla ljudsku provjeru stručnjaka iz relevantnih funkcija, primjerice funkcije usklađenosti;
- prijevod članka koji je napisao čovjek, izrađen uz potporu AI-ja, pod uvjetom da je prijevod prošao ljudsku provjeru.

Primjeri tekstova koji ne ispunjavaju zahtjeve u pogledu ljudske provjere ili uredničke kontrole te se stoga na njih ne može primijeniti iznimka:

- internetska stranica na kojoj se objavljuju AI-generirani članci o politikama Europske unije bez stvarne ljudske provjere ili uredničke kontrole;
- AI-generirani članci koje je pregledao i uredio drugi AI sustav, dok je ljudski urednik prije objave proveo samo površnu gramatičku provjeru;
- AI-generirana, samostalno objavljena knjiga o klimatskim promjenama, dostupna na platformi za e-trgovinu, koja nije prošla provjeru nadležne fizičke ili pravne osobe, niti same platforme.

Važno: Ako se AI sustav koristi za izmjenu sadržaja **nakon** uredničkog odobrenja, iznimka prestaje vrijediti i obveza označavanja ponovno nastaje.

Iznimka: Zakonski ovlašteno **kazнено-pravno** korištenje.

Horizontalni zahtjevi (čl. 50. st. 5.)

Sve informacije iz članaka 50. stavaka 1. do 4. moraju ispunjavati sljedeće zahtjeve:

- **Jasnoća i razlikovnost:** Informacije moraju biti **uočljive, lako razumljive i jasno odvojene** od ostalog sadržaja. Ne smiju biti **skrivenе** u uvjetima korištenja, ispod slojeva izbornika ili u dokumentaciji koju korisnici uobičajeno ne čitaju.
- **Pravodobnost:** Informacije se moraju pružiti **najkasnije u trenutku prve interakcije ili izlaganja sadržaju**. Za sadržaj za koji je razumno predvidljivo da ga korisnici neće vidjeti od početka, oznake na početku moraju biti **dopunjene** oznakama na kasnijim mjestima.

Primjeri pružanja informacija pri prvoj interakciji ili izlaganju:

- **Prva interakcija:** pri započinjanju razgovora s chatbotom ili fizičke interakcije s AI sustavom.
- **Prvo izlaganje:** na početku videozapisa koji sadržava deep fake, na početku AI-generiranog ili AI-jem izmijenjenog teksta o pitanju od javnog interesa ili pri

nailasku na AI-jem izmijenjeni deep fake sadržaj tijekom pregledavanja društvenih mreža.

- **Pristupačnost:** Informacije moraju biti usklađene s primjenjivim **zahtjevima pristupačnosti** (Direktiva 2016/2102 o pristupačnosti web stranica javnog sektora i Direktiva 2019/882 o pristupačnosti proizvoda i usluga, Zakon o pristupačnosti proizvoda i usluga). Kada su **djeca** dio ciljne publike, obavijesti moraju biti **prilagođene** djeci.

AI pismenost

Dobavljači i korisnici AI sustava dužni su osigurati **dovoljnu razinu AI pismenosti** svog osoblja i drugih osoba koje rade s AI sustavima, uzimajući u obzir njihovo znanje, iskustvo, obrazovanje i kontekst korištenja.

Kodeks prakse i dokazivanje usklađenosti

Dobavljači i korisnici mogu dokazati usklađenost s obvezama transparentnosti pristupanjem kodeksu prakse koji je Komisija ocijenila primjerenim. Pridržavanje kodeksa pruža **pravnu sigurnost i predvidljivost pri dokazivanju usklađenosti**, a nadležna tijela ga mogu uzeti kao olakotni čimbenik pri utvrđivanju kazni.

Subjekti koji ne pristupe kodeksu prakse moraju dokazati usklađenost na druge primjerene načine i **mogu očekivati pojačani nadzor te veći broj zahtjeva za informacijama od nadležnih tijela**.

Sankcije

Nepoštivanje obveza transparentnosti može rezultirati administrativnim novčanim kaznama do **15.000.000 EUR** ili **3% ukupnog svjetskog godišnjeg prometa**, ovisno o tome **što je više**. Za mala i srednja poduzeća (**MSP**) kazna iznosi do navedenih postotaka ili iznosa, ovisno o tome **što je niže**. Pri odmjeravanju kazne uzimaju se u obzir priroda, težina i trajanje povrede, namjera ili nehaj, stupanj suradnje s tijelima te pridržavanje kodeksa prakse.

Datumi primjene

Obveze transparentnosti primjenjuju se od **2. kolovoza 2026.** na sve AI sustave u opsegu, neovisno o datumu njihova stavljanja na tržište. Za dobavljače generativnih AI sustava stavljenih na tržište prije tog datuma, Omnibus uredba predviđa prijelazni rok do **2. prosinca 2026.** isključivo za obveze strojno čitljivog označavanja iz članka 50. stavka 2. AI-generirani sadržaj stvoren i objavljen prije 2. kolovoza 2026. ne treba se retroaktivno označavati, ali sadržaj generiran prije tog datuma koji se objavljuje na taj datum ili nakon njega mora biti označen.

Pripremio Marko Brgić, zamjenik voditelja
HUP — Koordinacije za umjetnu inteligenciju

Izvornik možete preuzeti ovdje:
[Commission publishes guidelines
on transparency obligations](#)

Hrvatska udruga poslodavaca, srpanj 2026.

HUP
Hrvatska udruga poslodavaca

